

UNA VERSIÓ DESCONEGUDA D'AUGATS, SEYÓS QUI CREDETS DEU LO PAYRE

El nou text que em proposo de presentar del plany marià *Augats, seyós qui credets Dèu lo Payre* — la redacció del qual el Prof. Aramon i Serra creu que s'ha de situar «dins el segle XIII, probablement vers la meitat»¹ — es troba als folis 26^r-26^v del manuscrit 60 de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Fins ara havia restat inèdit, puix que mossèn Pie el deixà de publicar quan edità les altres peces incloses en aquest manuscrit.²

Al present en són conegudes quatre versions, designades per Aramon amb les sigles *A* (ms. procedent d'Àger), *D* (ms. de la Passió Didot), *S* (còpia del martirologi de Solsona)³ i *M* (còpia d'un ms. de Morella).⁴ Amb les tres primeres versions (*ADS*) Aramon assajà de reconstruir crí-

1. R. ARAMON I SERRA, «*Augats, seyós qui credets Dèu lo Payre*» (*Assaig d'edició crítica*), «Hispanic Studies in Honour of I. González Llubera» (Oxford 1959), 21. (Afegeu-hi a la bibliografia, R. B. DONOVAN, *The Liturgical Drama in Medieval Spain* (Toronto 1958), 135-137.) Totes les citacions d'aquest article aniran indicades, simplement, per ARAMON. — Malgrat que el manuscrit de Tarragona (=T) dóna al primer vers *Auyats senyors qui creets...*, crec preferible de mantenir el títol que li donà Aramon per a evitar pluralitat de designacions. — Diguem també, en començar, que en la present edició de la versió inèdita del plany de Maria no repetirem res del que ha dit ja Aramon en el seu exhaustiu estudi — *assaig* el titula ell, massa modestament — esmentat en la present nota, i del qual aquest article no vol ésser més que una *addenda*. No hem volgut tampoc pretendre de modificar, a la vista de la nova versió, la donada per Aramon, puix que ell mateix ens ha promès de tornar a tractar aquest tema «sense tardar, en una altra banda» (ARAMON, pàg. 30, n. 137). — Advertim, encara, que el text establert per Aramon va citat en el nostre article per AR.

2. JOAN PIÉ, *Autos sacramentals del segle XIV*, «Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa», I (1896-98), 673-686, 726-744. Aquests *autos* són dos poemes sobre una croada i la *Representació de la Assumpció de Madona Sancta Maria*; d'aquesta última en farem una nova edició en un dels volums següents dels ER.

3. ARAMON, pàg. 19, n. 47.

4. La versió de *M* vingué a coneixement del Sr. Aramon quan el seu article era ja compost i en revisava proves, gràcies a una còpia que el Sr. Josep Maria de Casacuberta féu, vers l'any 1923, de l'original servat a l'Arxiu Parroquial de Morella (Maestrat) (veg. ARAMON, pàg. 30, n. 137).

adés per *ny*: *senyors* (1), adés per *y*: *compayia* (58); la velar oclusiva sonora **g** davant *a* és grafiada en un sol cas *gu-*: *guayre* (3), i la velar oclusiva sorda **k** davant *a* ho és pel dígraf *qu-*: *quar* (50), però *car* (30).

TEXT *

- I Auyats, senyors qui creets Dèu lo Payre,
 auyats, si us plau, de Jhesuchrist lo Salvayre!
 Per nós pres mort, e no s'o presà guayre,
 4
 ell hac mercé, axí com ho dech fayre.
Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 7
- II «Auyats, barons qui passats per la via,
 si n'és dolor tan gran com és la mia,
 del meu car Fill, que Dèus donat m'avía,
 que'l veytg morir a mort tan exausida! II
 Que la .i. lo pren e l'altre veyg que'l lia.

* *Anotem en aquest aparat les divergències amb el text establert per Aramon (= AR.), així com les coincidències amb els manuscrits altres que A.*

1. Auyats] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*; seyós AR., senyors S; credets AR., creets S; Payre] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*.
2. augats AR.; Jesús AR.; lo] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*.
3. no] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*; preset AR.; gayre AR., guayre S.
4. Mançà; [AR.: sus en la creu, on lo preyget lo layre,].
5. e l'ach AR.; o dec AR.
6. Oy, bels Fyls cars! AR., Ay, ay, ay, bels Fills cars! M.
7. amars AR., amarch M.
9. si és AR., si n'és S.
10. Fyl AR.
11. veyt AR.; tant AR., tan D; descausida AR.
12. *Correspon al v. 19 d'AR.; AR.: Mort, com no'm prens? Volentera moria!; vegeu v. 50 de la nostra versió.*

1. *Auyats* (-y- = ž); la mateixa grafia en vv. 2 i 8. — *creets*, catalanisme, per *crezets*.

2. Vers hipermètric: *Jhesuchrist* per *Jesú*.

3. *presà*, catalanisme, per *preset* o *presec*.

7. *amar* sense la -s desinencial. Es repeteix en tots els refranys. El manuscrit de M dóna *amarch*, en rima amb *cars*.

10. Cf. v. 18.

11. *veytg*, catalanisme, per *vey* (cf. vv. 12; 22 i 48). — *exausida*, en rima amb -ia (cf. vv. 16, 29 i 49).

12. Cf. v. 19 d'AR. — *veyg*, catalanisme, per *vey* (cf. vv. 11 (*veytg*), 22 i 48).

Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 14

III Vuy pel matí m'apelaven Maria,
 or m'és tornat mon nom, lassa, smarida;
 que mariment ay més çascun dia,
 de mon Fill car, que Dèus donat m'avia; 18
 or m'és tornat en dolor e en ira.
Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 21

IV Molt me pesa lo greu mal que'us veyg trayre.
 Ay, què's farà la lassa mayre!
 Tu veyg morir, qui est mon fill e mon pare;

13. Oy, bels Fyls cars AR. ; Ay, ay, ay, M.

14. amars AR.

15. Uy bel maytí AR. ; m'apelàvon AR.

16. tornat] camyats AR. ; mos noms AR., mon nom S; lassa] manca en AR., lassa marrida S.

17. n'auray mays AR.

18. del meu Fyl AR. *El segon hemistiqui d'AR. manca en el manuscrit T, és repetició del v. 10. AR. : d. m. F. c., mon conort e ma vida; que Dieus donat mauie D, que Deu donat m'avia S.*

19. *Correspon al v. 24 d'AR. ; AR. dóna : la un lo bat e l'altre vey que'l lia, vegeu v. 12 de T.*

20. Oy, bels Fyls cars AR.

21. amars AR.

Estrofa IV correspon a la VI d'AR.

22. que'l vey AR.

23. la tua lasa AR.

24. vey AR. ; qu'ès mon fyl AR. ; payre AR.

15. *Vuy, catalanisme, buy en S. — pel, probablement mala lectura o mala interpretació, per part del copista, de l'original bel. — matí, catalanisme, per maytí.*

16. Sobre el joc de mots entre *Maria* i *smarida* vegeu ARAMON, anotació als vv. 15-16. — S dóna *lassa marrida*; AR. no acceptà *lassa*. — *lassa* es repeteix als vv. 23, 46 i, en diminutiu, *lasseta*, al v. 49. — *smarida*, en rima amb *-ia* (cf. vv. 11, 29 i 49); es repeteix el mot als vv. 29 (*dolenta e smarida*) i 49 (*lasseta smarida*).

17. Vers hipomètric. — *més*, catalanisme, per *mays*.

18. Cf. v. 10.

19. Cf. v. 24 d'AR. i v. 31 de T. — *ira*, en rima amb *-ia* (cf. v. 31).

22-25. Estrofa IV que correspon a la VI d'AR., de 4 versos, com I i v.

22. Vers amb cesura lírica. — *que'us*, canvi del monòleg de Maria, dirigint-lo, de tercera persona (cf. *que'l*, vv. 11 i 12) a segona. — *veyg*, cf. vv. 11 (*veytg*), 12 i 48.

23. Vers hipomètric.

24. Vers hiper mètric. — *est = ès* (cat. modern *ets*). — *pare*, catalanisme, per *payre*, sens dubte atribuïble a un descuit del copista (veg. també *Mare*, v. 36).

de tot lo món est apellat Salvayre. 24

.....
Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 28

V Tots temps viuram dolenta e smarida,
 car aquell goyg que heu aver solia
 m'és uy tornat en dolor e en ira.

..... 32
 Reguarda'm, Dèus, que'l cor me partiria!
Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 35

VI Can Dèus ausí lo gran dol de sa Mare,
 dix a Johan : «A vós coman ma Mayre,
 e vós a ell pel fill e per guiyare,

25. ès AR.
 26. *Manca, com també en A*; [AR.: Lo cor me part, que no me'n pux re-
 trayre].
 27. Oy, bels Fyls cars AR.
 28. amars AR.
Estr. V correspon a la IV d'AR
 29. viuram] siray AR.
 30. aquel gaugs AR.; eu AR., heu S.
 31. or m'és tornats AR., tornat DS. *Veg. v. 19 de T.*
 32. *Manca en T i en A*; [AR.: Gran dolor n'ay; mayor me'n tanheria.]
 33. Regarda'm, Fyl AR.; me'n AR.
 34. Oy, bels Fyls cars AR.
 35. amars AR.
 36. Can au Jhesús las dolós de sa Mayre, AR.
 37. clamet Jouhan axí com o pot fayre AR.; *el segon hemistiqui de T corres-
 pon al segon hemistiqui del v. 66 d'AR.*
 38. *Manca en AR.*

25. *est = ès* (cf. v. 24).
 29-33. *Estr. v* que correspon a la IV d'AR., de 4 versos, com I i IV.
 29. *smarida*, cf. vv. 16 i 49.
 30. *goyg*, catalanisme, per *gaugs*. — *que heu*, amb hiat (cf. v. 39).
 31. Cf. v. 19. — *uy*, *veg. v. 15*.
 33. *Dèus* en lloc de *Fills* d'AR. — Vers conservat únicament en A i T;
 la lliçó del segon hemistiqui reforça la versió d'AR. (cf. v. 56).
 36-41. *Estr. de sis versos*. Correspon a l'estr. x d'AR. Evidentment,
 hauria d'anar al darrer lloc. Tret dels dos primers versos, amb variants formals,
 els restants són ben diferents de les altres versions conegudes.
 36. *Dèus*, en lloc de *Jhesús*. — *Mare*, catalanisme, per *Mayre*, és potser
 un descuit del copista (cf. *pare*, v. 24).
 37. *dix*, catalanisme, per *dix* (cf. v. 54). — El segon hemistiqui correspon
 al segon del v. 66 d'AR.
 38. *pel*, en lloc de *per*.

que heu me'n vayg a Dèu mon Payre. 39
 E l'altre jorn qui axí'm cové a fayre
 veurets-me vós e la dona ma Mayre».
Ay, ay, ay, bells Fills cars!
Molt m'és lo jorn dolorós e amar! 43

VII Cascuna's pens, si soļ un fill havia,
 si auria dol, si penjar lo veÿa.
 com heu, lassa, que'l Fill de Dèu noyria.
 Juheus l'an mort, sens tort que no'ls tenia, 47
 la un li escup e l'altre veyg que'l lia.
 Oy, què'm faray, lasseta, smarida!

39. Manca en AR.

40. Manca en AR.

41. Manca en AR.

42. Oy, bels Fyls cars AR.

43. amars AR.

44. un fill] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*, fyl AR.; avia AR., *sota raigs ultraviolats sembla llegir-se navia; davant el dubte, prefereixo transcriure* havia.

45. peniar lo] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*, penyar AR.; veÿa *reforça la suposició d'Aramon*.

46. Com heu] Doncs jo AR.; lasa AR., lassa S; Fyl AR.; Deu] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*.

47. Manca en AR. *El segon hemistiqui correspon al v. 82 d'AR. Després del v. 18 d'AR. A porta: Jueus lan pres sens tort que nols tenia, veg. l'aparat de variants d'AR. v. 18; tort] lliçó segura sota raigs ultraviolats*.

48. Manca en AR., *correspon, amb variants, al v. 19 d'AR. : la un lo bat e l'altre vey que'l lia; laltre] lliçó segura sota raigs ultraviolats*.

49. Manca en AR.; lasseta] *lliçó segura sota raigs ultraviolats*.

39. Vers hipomètric. — *que heu*, cf. v. 30.

40. Cal llegir *qui'xi* per a l'exacta mesura del vers. — *axí*, catalanisme, per *aissí* (cf. v. 5).

44-50. Estrofa de set versos. Correspon a la VII d'AR. — És formada pels tres primers versos d'AR., amb variants formals, i per quatre de manllevats a d'altres estrofes: segon hemistiqui del v. 47 = segon hemistiqui del v. 82 d'AR. (estr. XII). Amb una variant: *mort* per *pres* (i *Juheus* per *Jueus*) és idèntic al vers que el manuscrit A dona després del v. 18 d'AR. (estr. III), i que aquest suprimí «per tal de no dépassar el nombre de cinc versos que té cada estrofa» (ARAMON, anotació al v. 18); v. 48 = v. 19 d'AR. (estr. III) amb la variant *li escup* per *lo bat* (i *veyg* per *vey*); v. 49 (cf. v. 23) = v. 37 d'AR. (estr. VI) amb variants; i v. 50 = v. 12 d'AR. (estr. II), amb les variants *quar* per *com* i *pren* per *pres*.

45. *si auria*, cal llegir *si'uria* (veg. ARAMON, anotació al v. 44); d'altra manera donaria un vers hiper mètric. — *veÿa*, catalanisme, per *vezia*.

46. Vers amb cesura lírica.

47. *Juheus*, catalanisme, per *juzieus*.

48. *veyg* cf. vv. 11 (*veytg*), 12 i 22.

49. *lasseta*, diminutiu de *lassa*, no es troba als altres manuscrits. — *smarida*, cf. vv. 16 i 29.

Mort, quar no'm pren? Volentera moria!
 Ay, ay, ay, bells Fills cars!
 Molt m'és lo jorn dolorós e amar!

52

VIII Ara's doblen les dolós de Maria,
 e dix, ploran, que falir no'y podia :
 «que lo gay que Simeon deïa
 que de dolor lo cor me partiria,
 cor plor tots temps, la nuy e puy's lo dia.
 Ben à dur cor qui no'm fa compayia!
 Ay, ay, ay, bells Fills cars!
 Molt m'és lo jorn dolorós e amar!»

56

60

50. Manca en AR., correspon al v. 12 d'AR. : Mort, com no'm prens? Volentera moria! ; pren] lliçó segura sota raigs ultraviolats.

51. fills] lliçó segura sota raigs ultraviolats ; Oy, bels Fyls cars AR.

Estr. VIII correspon a la V d'AR.

52. amars AR.

53. dublen AR. ; a M. AR.

54. falir] sofrir AR. ; no'u AR. ; poria AR. El ms. repeteix, després d'aquest vers : que fallir noy podia.

55. que'l gladi vey AR.

56. me'n AR.

57. Correspon al v. 46 d'AR. amb variants ; AR. : si'n dey plorar uymays la nit e'l dia.

58. Correspon al v. 47 d'AR. : Ben ha dur cor qui no m'a compaynia!

59. Oy, bels Fyls cars AR.

60. amars AR.

50. quar, llegiu, car (cf. v. 30).

53-58. Estrofa VIII, que correspon a la v d'AR., de sis versos, els dos darrers manlevats a altres estrofes : v. 57 = v. 46 d'AR. (estr. VII), amb variants ; i v. 58 = v. 47 d'AR. (estr. VII).

53. Vers amb cesura lírica.

55. Vers hipomètric. — gay 'goig'.

56. Cf. v. 33.

57. El corresponent a aquest vers d'AR. manca també en DS.

58. Vers que fins ara es coneixia, únicament, per S ; una altra prova, doncs, de l'acostament textual del nostre manuscrit amb S.

AMADEU - J. SOBERANAS I LLEÓ

Societat Catalana d'Estudis Històrics.